

CZU: 342.72/.73:004

PROBLEMATICA ASIGURĂRII DREPTURILOR ȘI LIBERTĂȚILOR UMANE ÎN MEDIUL ONLINE

Iurie BULAI,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Catedra „Procedură penală, criminalistică și securitate informațională”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
ORCID: 0000-0001-5914-340X*

Rodica BULAI,

*asistent universitar,
Catedra „Procedură penală, criminalistică și Securitate informațională”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
ORCID: 0000-0002-7878-2431*

Rezumat

În cadrul acestui articol, autorii examinează mediul internet, care dintr-un mijloc de stocare și distribuire a informațiilor se transformă într-un instrument cu ajutorul căruia o persoană își poate realiza o serie de drepturi și libertăți constituționale. Internetul oferă oportunități ample în domeniile educației, asistenței medicale, oferirii de servicii de instituții de stat și municipale etc. În același timp, este necesar să se țină seama de riscurile existente în acest domeniu, inclusiv de amenințările la adresa onoarei și demnității, vieții și sănătății oamenilor. Este necesar să se facă distincția între nivelurile internaționale și naționale de reglementare a sferei în cauză. Sunt analizate o serie de acte juridice internaționale care reglementează relațiile în curs de dezvoltare în sfera tehnologiilor informației și telecomunicațiilor. Se observă că nu există sau există o reglementare insuficientă la nivel național în ceea ce privește implementarea și protecția drepturilor și libertăților omului pe internet. Pentru a rezolva această problemă, se propune îmbunătățirea legislației în acest domeniu, în special consolidarea formelor și limitelor restricțiilor privind drepturile și libertățile implementate prin intermediul internetului, garanțiile drepturilor și libertăților în spațiul internetului, mecanismele de protecție a acestora, etc.

Cuvinte-cheie: drepturi, libertăți, internet, obligații, computer, responsabilitate.

Summary

In this article, the authors examine the Internet environment, which from a means of storing and distributing information turns into a tool with which a person can realize a number of constitutional rights and freedoms. The Internet

offers ample opportunities in the fields of education, healthcare, provision of services by state and municipal institutions, etc. At the same time, it is necessary to take into account the risks existing in this field, including threats to the honor and dignity, life and health of people. It is necessary to distinguish between international and national levels of regulation of the sphere in question. A series of international legal acts regulating the developing relations in the field of information and telecommunications technologies are analyzed. It is noted that there is no or insufficient regulation at the national level regarding the implementation and protection of human rights and freedoms on the Internet. In order to solve this problem, it is proposed to improve the legislation in this field, in particular, to strengthen the forms and limits of restrictions on the rights and freedoms implemented through the Internet, the guarantees of rights and freedoms in the Internet space, the mechanisms for their protection, etc.

Keywords: rights, freedoms, internet, obligations, computer, responsibility.

Introducere. Dezvoltarea digitalizării societății în epoca contemporană și trecerea rapidă de la spațiul real la cel virtual constituie în prezent un element de referință pentru variate categorii de public, ținte ale mediilor de informare tradiționale și ale variatelor categorii de utilizatori ai new media. O societate informațională ca cea de astăzi, la baza căreia se află comunicarea, instruirea și gestionarea, înseamnă mult mai mult decât progres tehnologic.

Dezvoltarea rapidă a tehnologiilor informației și telecomunicațiilor din ultimele decenii a dus la faptul că internetul a încetat să mai fie doar un mijloc de stocare și distribuire a informațiilor. Aceste tehnologii sunt un factor cheie în formarea unei societăți civile eficiente. A apărut un nou spațiu pentru implementarea drepturilor, libertăților și responsabilităților, precum și a funcțiilor guvernamentale. Problemele dezvoltării rapide a capacităților internetului, gestionarea unor volume mari de date, introducerea unei economii digitale și implicarea tot mai mare a cetățenilor în mediul tehnologiilor informaționale și de telecomunicații nu au devenit doar un aspect social, economic, politic, de realitate culturală, dar au căpătat și conotații juridice.

Deja în prezent, internetul oferă oportunități ample în domeniile educației, sănătății, obținerii de servicii de stat și municipale, exercitării dreptului de vot etc. În același timp, este necesar să se țină seama de riscurile existente în acest domeniu, inclusiv amenințările la adresa vieții și sănătății umane.

Potrivit doctrinelor actuale, majoritatea drepturilor și libertăților constituționale ale omului și ale cetățeanului pot fi realizate folosind internetul. În același timp, trebuie avut în vedere că există o mulțime de probleme ne-rezolvate în domeniu.

Dintre toate problemele care apar în sfera apărării drepturilor cetățenilor pe internet, se pot identifica trei principale: 1. Problema identificării utilizatorilor 2. Determinarea jurisdicției 3. Problema răspunderii intermediarilor de informații.

1. Dificultatea fundamentală în soluționarea infracțiunilor pe internet este dificultatea identificării utilizatorilor. Atunci când o infracțiune are loc în realitate, este mult mai ușor de identificat infractorul după caracteristicile personale: urme, semnalmentelor anatomice, vorbire etc. La interacționarea în rețeaua internațională (World Wide Web), nu este dificil să se scrie un „feik-fals”, folosind mijloace tehnice să se creeze un profil cu fotografiile și datele personale ale altor persoane. Astfel de mijloace pot fi folosite de infractori în scopul șantajului, fraudei, obținerii de informații personale și alte acțiuni ilegale. În mod similar, este posibil să se creeze o prezumție sau o ficțiune a unei anumite persoane, dar aceste date nu vor fi suficiente pentru identificare. Identificarea utilizatorului poate fi vizualizată într-un context legal și de fapt. Deși din punct de vedere tehnic este posibil să se identifice un utilizator folosind diverse metode, în aspect juridic acest lucru nu întotdeauna e posibil pentru organele de drept.

Identificarea cu succes este facilitată de metode moderne precum utilizarea semnăturilor electronice (opțiune de drept privat), accesul la rețea folosind ID – date de identificare (drept public). Cu toate acestea, ambele metode recurg la utilizarea ficțiunii sau a prezumției, deoarece în cazul interacțiunii utilizatorului în spațiul virtual al Internetului are loc o comunicare indirectă. În ciuda faptului că distanța dintre utilizator și computerul său personal este minimă, acest lucru complică situația. La urma urmei, o relație juridică în sine poate fi realizată fără identificarea subiecților săi: în unele cazuri, stabilirea identității unui utilizator este imposibilă în principiu, cum ar fi, de exemplu, atunci când se comunică între utilizatori ale căror date sunt protejate de algoritmi de criptare criptografică.

Problema identificării utilizatorilor este relevantă în prezent sub alt aspect, respectarea cerințelor legislației privind protecția datelor cu caracter personal: dacă utilizatorul poate fi identificat, atunci pe rețeaua internațională globală drepturile sale subiective vizavi de datele cu caracter personal trebuie protejate.

2. A doua cea mai importantă problemă juridică în ceea ce privește controlul activităților utilizatorilor pe Internet este determinarea jurisdicției. Spațiul cibernetic global permite persoanelor din țări diferite, aparținând unor diverse sisteme juridice, să se afle în relații de natură juridică diferită. În acest caz, intermediarul de informații poate fi situat într-un sistem juridic în care nu se află ambii subiecți ai relației. Iar publicul țintă către care sunt

orientate acțiunile părților în relație poate fi situat într-un alt sistem juridic [2, p. 98]. Datorită faptului că subiecții raporturilor juridice se află sub influența diferitelor jurisdicții, nu există posibilitatea aplicării regulilor în forma lor inițială. Se pune problema stabilirii legii cu impact hotărâtor și a locului soluționării litigiului. Rezolvarea situației este agravată de faptul că, de regulă, sunt perfecționate normele de drept penal, procesual-penal sau civil, iar în alte domenii li se acordă mai puțină atenție. Lipsa definițiilor clare contribuie la complexitatea procesului judiciar [3, p. 142].

În acest moment, problema competenței este determinată, în primul rând, de practica judiciară și de cea administrativă. Există două abordări pentru a determina jurisdicția. „Testul de acces” funcționează după cum urmează: dacă accesul la o resursă este gratuit pe un anumit teritoriu, atunci site-ul intră sub jurisdicția aceluia teritoriu. Această metodă a fost folosită în practica judiciară din SUA, Marea Britanie și Australia. Absurdul acestei metode este că presupune obligația unei resurse de internet, accesibilă utilizatorilor din întreaga lume, de a respecta jurisdicția tuturor țărilor (cu posibile legi contradictorii în vigoare pe diferite teritorii) [5, p. 230]. Există, de asemenea, un „test de contact minim” adesea folosit de instanțele din SUA, fiind folosit și în legislația rusă. În acest caz, jurisdicția este determinată de teritoriul sau comunitatea către care sunt direcționate acțiunile pe Internet. Poate acționa în acest fel: dacă vorbim de un site web în limba engleză, rusă, română care este vizitat în principal de persoane ce locuiesc în SUA, Federația Rusă, R. Moldova, Romania, jurisdicția este americană, rusă, autohtonă etc. Chiar dacă operatorul de servicii este situat în străinătate, fiind folosit un server străin pentru stocarea datelor. Această abordare de determinare a jurisdicției are dezavantajele sale. Din cauza lipsei de unitate a principiilor, ea pune o povară suplimentară asupra procesului judiciar, precum și asupra participanților la raporturile juridice [5; 6, p. 211].

3. Ultima pe listă, dar nu în ultimul rând, este problema reglementării legale a relațiilor dintre utilizatorii de internet, fiind coraportată de responsabilitatea intermediarilor de informații. Aceasta extinde ideile despre responsabilitatea juridică și reglementarea juridică directă. Intermediarii de informații sunt persoane care desfășoară activități care asigură funcționarea tehnică și dezvoltarea infrastructurii de rețea, rețelei de informații și comunicații Internet. Aceștia pot fi: furnizori care oferă acces la World Wide Web; proprietari de site-uri, administratori și moderatori, bloggeri și alte persoane care postează informații pe internet și contribuie la difuzarea acesteia (informațiile pot fi fie ale autorului, fie să nu aparțină persoanei care le postează). Intermediarii de informații pot fi atât persoane juridice, cât și persoane fizice (activitățile se desfășoară în mod localizat sau individuali-

zat). De regulă, din cauza caracteristicilor tehnice, informațiile din partea organizațiilor nu pot fi postate anonim, în timp ce informațiile de la utilizatori individuali pot fi postate anonim, dar cu unele particularități. Există cazuri când informațiile sunt postate anonim și sunt interzise sau limitate de o anumită categorie.

În cazul în care este imposibilă atragerea la răspundere a persoanei care a postat datele, din cauza imposibilității identificării acesteia, în unele cazuri e posibilă atragerea la răspundere a intermediarului de informații. În cazul reglementării legale de către autoritatea națională unde s-a înregistrat cazul, astfel de acțiuni sunt controversate; cu toate acestea, în alte țări, o responsabilitate mai mare pentru postarea informațiilor îi revine intermediarilor de informații. Responsabilitatea acestora este o continuare a funcțiilor statului de reglementare legală și de aplicare a legii.

În mod convențional, chiar și editurile de carte ar putea fi considerate „intermediari de informații”. Nu este greu de imaginat cât de mic este volumul posibilităților de control al circulației informațiilor editurilor de carte în comparație cu volumul pe care îl au, de exemplu, rețelele de socializare. În acest sens, nu este de mirare că în multe țări una dintre problemele cheie este determinarea condițiilor în care intermediarii de informații vor fi responsabili pentru informațiile postate de utilizatori. Răspunsurile variază de la o jurisdicție la alta. Această problemă este legată atât de aspectele ce țin de protecția dreptului de autor, cât și de limitarea informațiilor interzise pentru distribuție ca fiind contrare principiilor legii, ordinii și moralității.

În plus, la problemele juridice apărute în legătură cu răspândirea World Wide Web se poate atribui: 1. Incertitudinea aspectelor, noțiunilor conceptuale, lipsa unui set oficial de legi care să reglementeze direct Internetul. 2. Problema îmbunătățirii nivelului de conștientizare juridică a utilizatorilor de Internet, creșterea alfabetizării cu privire la drepturile și responsabilitățile acestora în Internet. 3. Nivel insuficient de etică profesională și comportamentală a utilizatorului. 4. Dificultatea de a culege fapte juridice și probe care ar putea să nu mai fie disponibile până la prezentarea cauzei în instanță. 5. Definierea insuficient de clară a izvoarelor dreptului. 6. Problema combaterii criminalității informatice. În timpul studiului au fost identificate domeniile actuale de îmbunătățire a legislației actuale în ceea ce privește protecția drepturilor omului pe internet, fapt ce denotă necesitatea unui studiu mai atent al acestei sfere.

Pentru a perfecționa domeniul legislației în vigoare este necesară o retrospectivă a aspectelor corespunzătoare la nivel internațional și regional. Astfel, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice 1966 în art. 19 consacră dreptul oricărei persoane la libera exprimare a opiniilor

sale, inclusiv libertatea de a căuta, primi și difuza tot felul de informații și idei, indiferent de frontierele de stat, oral, în scris, prin presă sau prin alte căi la alegerea sa. Aceste drepturi vin cu obligații și responsabilități speciale, dar legea stabilește limitări pentru a asigura și respecta drepturile și libertățile celorlalți, securitatea națională, ordinea publică, sănătatea sau morala publică. În plus, ar trebui să se acorde atenție uneia dintre cele mai presante probleme în acest moment – problema relației dintre Internet și libertate. Libertatea însăși se exprimă prin păstrarea dreptului omului la autonomie, libertatea de exprimare și confidențialitate.

În acest sens, este important să găsim un echilibru între un internet liber și drepturile omului. Națiunile Unite și organizațiile internaționale regionale acordă o atenție considerabilă problemei protejării drepturilor și libertăților omului. Astfel, Adunarea Generală a ONU a adoptat în 1946 Rezoluția A/RES/59 (I), „Convocând o conferință internațională privind libertatea informației”, în care s-a consacrat că libertatea informației era considerată ca drept fundamental al omului, ce constă în capacitatea de a colecta, transmite în mod liber și publica informații. În plus, aproape în fiecare an Adunarea Generală a ONU, UNESCO și alte organizații internaționale adoptă acte normative care prevăd principiile și normele de bază pentru protecția drepturilor și libertăților omului în rețeaua de informare și comunicații, în special Rezoluția Adunării Generale a ONU de la 10 noiembrie 1975 „Cu privire la utilizarea progresului științific-tehnologic în interesul păcii și în folosul umanității”, din 23.12.2003 „Crearea unei culturi globale a securității cibernetice și protejarea infrastructurilor informaționale critice”, din 13.12./2013 „Realizările în domeniul informației și telecomunicațiilor în contextul securității internaționale”.

De asemenea, au fost adoptate Convenția Consiliului Europei din 04.10.2001 „Cu privire la informarea și cooperarea juridică în domeniul serviciilor societății informaționale” și Recomandarea CM/Rec (2011) a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre privind noul concept de mass-media (adoptat de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 21.09.2011 la cea de-a 1121-a reuniune a reprezentanților permanenți ai miniștrilor), etc. În plus, numărul de dispute examinate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, care sunt direct sau indirect legate de utilizarea internetului, este în creștere. Se observă că un număr semnificativ de contestații au fost depuse împotriva Federației Ruse și a altor state din spațiul post-sovietic. Prin urmare, o analiză a cauzelor din practica judiciară a Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO) va ajuta la identificarea anumitor domenii de dezvoltare a sistemului de reglementare a drepturilor omului în domeniul utilizării internetului, care pot fi aplicate cu succes în R. Moldova.

Disputele cu privire la faptul dacă dreptul de acces la internet este considerat un drept independent sau dacă ar trebui considerat doar ca parte a dreptului de acces la informații sunt încă în desfășurare. Curtea Europeană a Drepturilor Omului și-a exprimat poziția în mai multe cauze aflate pe rolul său, în special în cele în care condamnații din instituțiile penitenciare s-au plâns de refuzul accesului la internet venit din partea administrației instituției penitenciare. Astfel, în cauza „Kalda contraa Estoniei”, a fost interzis accesul la site-uri care conțin informații juridice (Hotărârea CEDO din 19.01.2016, plângerea nr. 17429/10), iar în cauza „Jankovskis contra Lituaniei” – la resurse informaționale educaționale (Hotărârea CEDO din 17 ianuarie 2017, plângerea nr. 21575/08). Curtea Europeană a Drepturilor Omului a concluzionat că statele nu au obligația de a oferi deținuților acces la internet, dar dacă un stat permite un astfel de acces pe teritoriul său, atunci trebuie să furnizeze motive pentru refuzul accesului.

În ambele cazuri, CtEDO a constatat că administrația instituțiilor penitenciare a încălcat art. 10 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare Convenția), întrucât instanțele naționale nu au putut confirma sau dovedi necesitatea introducerii unor astfel de restricții. În consecință, în speță, CtEDO, interpretând norma în sens larg, a ajuns la concluzia că dreptul de acces la internet trebuie considerat ca un drept independent care necesită o protecție specială. Considerăm că această abordare este aplicabilă și în practica instanțelor naționale, ceea ce va permite o examinare mai detaliată a cazurilor, precum și prevenirea restricțiilor nejustificate ale drepturilor și libertăților cetățenilor, și anume dreptul de acces la internet, deoarece acest lucru este un drept în această etapă de dezvoltare tehnologică și informațională, fiind un drept inalienabil al cetățenilor.

În cazul Asociației Maghiare a Furnizorilor de Internet și companiei Index.hu Zrt împotriva Ungariei, se abordează răspunderea unei organizații maghiare de autoreglementare a furnizorilor de conținut și a unui portal de știri pentru publicarea de comentarii ofensatoare cu privire la două site-uri imobiliare. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a indicat o încălcare a art. 10 din Convenție, și anume că instanțele maghiare, atunci când au luat decizia asupra răspunderii, nu au apreciat în mod corespunzător echilibrul dintre drepturile reclamanților la libertatea de exprimare și dreptul site-urilor imobiliare la respectarea reputației comerciale (hotărârea CtEDO din 02.02.2016, cererea nr. 22947/13).

CtEDO acordă o atenție deosebită importanței internetului și activităților mass-media online (ziare online, portaluri de informații, baze de date etc.). Instanța a specificat că Internetul joacă un rol important pentru soci-

etate în difuzarea informațiilor de știri și a informațiilor în general, deoarece datorită capacităților speciale ale Internetului, este posibilă stocarea și transmiterea unei cantități mari de informații la un număr nelimitat de oameni (Times Newspapers Ltd. contra Marii Britanii: hotărârea CtEDO din 10 martie 2009 nr. 23676/03). Natura anonimă a Internetului impune statelor obligația de a oferi un cadru legal care să permită identificarea și urmărirea penală a delincvenților anonimi. Autorii informațiilor defăimătoare trebuie să poarte în primul rând responsabilitatea pentru conținutul acestora (K.U. c. Finlandei: hotărârea CEDO din 2 decembrie. 2008 Nr 2872/02 // ConsultantPlus: sistem juridic de referință.). Cu toate acestea, CtEDO în cauza „Delphi contra Estoniei” (Compania Delphi AS împotriva Estoniei: Hotărârea CEDO din 16 iunie 2015 Nr. // Buletinul Curții Europene a Drepturilor Omului. 2015. Nr. 11) a stabilit răspunderea editorului unui portal de știri pentru postarea de către utilizatori a unor comentarii jignitoare.

Compania care gestionează portalul a depus o plângere la Curte pentru a atrage la răspundere pentru comentariile ofensatoare, care la cererea avocaților au fost șterse la aproximativ șase săptămâni de la publicare. Instanța a concluzionat că încălcarea art. 10 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale nu a fost atestată, respectiv decizia instanței privind răspunderea reclamantului a constituit o restrângere rezonabilă și proporțională a libertății de exprimare. De asemenea, comentarii extrem de dure au fost postate pe un portal de știri care funcționează pe bază de plată. Măsurile luate pentru înlăturarea acestora au fost insuficiente, iar cuantumul amenzii nu poate fi apreciat ca excesiv pentru reclamant.

Dezvoltarea relațiilor informaționale dă naștere unor situații și probleme juridice cu totul noi care necesită o înțelegere atentă și o calificare juridică. De exemplu, luarea în considerare a cazurilor de cyberstalking („cyberstalking”) a devenit complet nouă în practica Curții: Cauza Buturugă contra României: Hotărârea CEDO din 11 februarie. 2020 Nr. 56867/15 // Buletinul Curții Europene a Drepturilor Omului. O cetățeană română s-a plâns împotriva fostului ei soț, menționând că a fost supusă în mod repetat la violențe fizice și amenințări cu moartea din partea acestuia. În plus, fostul soț a exercitat „control cibernetic” asupra reclamantei, citindu-i corespondența personală, piratând conturile de pe rețelele de socializare și făcând copii ale tuturor mesajelor și fotografiilor. Ea a susținut că autoritățile au rămas pasive la plângerile ei și că toate activitățile poliției au fost efectuate cu întârziere și în mod incomplet.

Această atitudine a autorităților l-a încurajat pe fostul ei soț să continue să se comporte liber, întrucât, în opinia ei, era conștient de clemența

instituțiilor guvernamentale. Astfel, în opinia sa, urmărirea penală care a fost efectuată de autoritățile naționale nu a fost eficientă și siguranța ei nu a fost garantată în mod adecvat. La rândul său, guvernul a remarcat că UP a fost eficientă. În timpul cercetării cazului au fost audiați toți martorii care au putut cunoaște detaliile cazului. Dovezile au fost, de asemenea, examinate în mod corespunzător. Nu au fost dezvăluite fapte care să indice că reclamanta a fost atacată sau hărțuită. Comportamentul bărbatului a fost considerat „insuficient de grav” pentru a constitui o infracțiune.

Instanța a remarcat că urmărirea cibernetică este o formă de violență cel mai adesea experimentată de femei și fete. O astfel de violență ia de regulă forma unor încălcări ale vieții private care implică infiltrarea în computere și capturarea, partajarea și manipularea datelor și imaginilor, inclusiv a datelor intime, precum și a amenințărilor computerizate de violență fizică, exploatare și abuz sexual. CtEDO, analizând circumstanțele cauzei, a ajuns la concluzia că statul nu și-a îndeplinit obligațiile și a încălcat Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale.

În cadrul cercetărilor doctrinare, cercetătorii problemelor reglementării juridice a dreptului de acces la internet, precum și funcționarii organelor de drept, sunt îngrijorați de situația în care autoritățile publice nu pot împiedica întotdeauna primirea și difuzarea de informații interzise la nivelul autorităților publice (Evdokimov 2013, 106). Libertatea de informare a dus la faptul că pe internet putem obține orice informație relevantă pentru interesele noastre. Mai mult decât atât, astfel de informații nu sunt întotdeauna legale, în ciuda faptului că sunt disponibile în mod gratuit, adică există adesea situații în care exercitarea de către un cetățean a dreptului său de a primi și de a difuza informații duce la un prejudiciu adus acestuia, inclusiv atunci când nu a fost conștient de faptul că difuzarea acestor informații este ilegală sau că informațiile în sine la care are acces îi provoacă prejudicii.

De aceea, problema dezvoltării unui mecanism juridic special care să reglementeze accesul cetățenilor la informații și utilizarea acesteia pe internet pare evidentă. În plus, problemele de diseminare a informațiilor ilegale pe Internet care necesită o reglementare legală rapidă se referă la: distribuirea și promovarea consumului de alcool, fumatul de tutun și consumul de droguri; implicarea minorilor în diferite tipuri de manipulări ilegale; recrutarea în organizații și grupuri interzise militare sau teroriste, în special distribuirea de materiale extremiste; distribuția de materiale pornografice; calomnie, precum și diseminarea de informații false; fraudă; difuzarea materialelor video cu scene de violență.

Această listă nu poate fi numită exhaustivă și, din păcate, va fi completată cu noi tipuri de informații distribuite ilegal. Reglementarea legală pe

internet acoperă o gamă largă de probleme care trebuie abordate urgent. În același timp, minorii sunt adesea expuși la informații ilegale, ce exercită un puternic efect traumatic asupra psihicului lor.

Practica arată că copiii nu sunt protejați de accesul la informații dăunătoare nici în instituțiile de învățământ, în ciuda faptului că sarcina acestora din urmă este de a crea cele mai favorabile condiții pentru dezvoltarea elevilor. Considerăm că este necesar să se introducă restricții pentru minori cu privire la utilizarea resurselor de pe Internet. Un exemplu de astfel de restricții este introducerea unei limite de vârstă pentru accesul minorilor la informații care le-ar putea dăuna. În special, este necesară îmbunătățirea sistemului de filtrare a conținutului de pe internet accesat de minori, precum și obligarea părinților minorilor să ia măsuri clar definite în lege, menite să protejeze copiii de astfel de informații.

Sub aspectul statisticii privind siguranța copiilor pe internet, ne oferă a retrospectivă cercetătorul autohton M. Boșcăneanu care analizează datele statistice oferite de „La Strada”. Astfel, la nivel național, au fost realizate mai multe cercetări criminologice în ceea ce privește siguranța copiilor pe internet. Una din cercetări a fost realizată cu susținerea financiară a Ministerului Afacerilor Externe al Norvegiei în cadrul proiectului „Suport pentru autoritățile naționale în promovarea răspunsului politic la traficul de ființe umane, cu respectarea deplină a drepturilor omului și drepturilor persoanelor traficate. Raportul reflectă exclusiv părerile care și le asumă AO Centrul Internațional „La Strada”. Această cercetare cantitativă a Siguranței copiilor pe internet – 2021 s-a realizat prin intermediul unui sondaj online cu auto-completare în rândul copiilor de 9-17 ani. Eșantionul a cuprins un număr de 3829 de copii (din câteva raioane/ structuri administrative din R. Moldova), dintre care: copii cu vârste cuprinse între 9 și 11 ani – 1535, copii de 12-14 ani – 1597, copii de 15-17 ani – 698. Datele au fost colectate în luna decembrie a anului 2020.

Astfel, în urma acestei cercetări criminologice s-a atestat următoarea situație: Centralizarea datelor relevă faptul că participanții la studiul calitativ susțin că au mereu acces la Internet prin intermediul telefonului mobil. Internetul sau dispozitivele mobile sunt utilizate, în mare parte, în trei scopuri: comunicare cu prietenii, studii și jocuri online. Datele sondajului atestă că 60% dintre respondenți pot naviga pe internet oricând doresc sau când au nevoie, 22% pot intra deseori pe Internet, 16% doar uneori, iar 1% – niciodată. Odată cu creșterea vârstei, sporește ponderea copiilor care spun că pot utiliza internetul ori de câte ori au nevoie (45% dintre copii de 9-11 ani și 72% dintre copii de 15-17 ani). Tot în acest raport este menționat faptul că 75% dintre respondenți utilizează în fiecare zi chat-uri, precum Viber,

WhatsApp, Messenger. Dintre aceștia, 34% au declarat că utilizează chat-uri aproape tot timpul, 20% utilizează chat-uri de câteva ori pe zi, iar 21% – în fiecare zi sau aproape zilnic. O pondere mai mare a copiilor de 15-17 ani utilizează chat-uri aproape tot timpul (46%), comparativ cu copii de 9-11 ani (22%). De asemenea, cele mai utilizate aplicații de mesagerie și rețele de socializare în rândul copiilor de 9-17 ani sunt: Viber (68%), Instagram (54%), TikTok (53%), Facebook Messenger (28%), WhatsApp (23%), Facebook (23%). Instagram este utilizat de către 27% dintre copii de 9-11 ani, 67% dintre copii de 12-14 ani și 85% dintre copii de 15-17 ani. Viber este cea mai utilizată aplicație de mesagerie în rândul copiilor din Moldova, în special în rândul celor de 9-11 ani [1].

După cum observăm, datele statistice oferă o reflecție viu grăitoare, care din an în an suferă modificări.

Concluzii. „Dreptul la internet” nu este reglementat de acte internaționale general recunoscute, precum Declarația Universală a Drepturilor Omului, pactele internaționale și alte documente, deoarece internetul a apărut după adoptarea lor. În același timp, mediul Internet într-un timp destul de scurt s-a transformat dintr-un mijloc de stocare și distribuire a informațiilor într-un instrument cu ajutorul căruia o persoană își poate realiza o serie de drepturi și libertăți constituționale.

Cadrul constituțional care garantează punerea în aplicare a drepturilor și libertăților cetățenilor în domeniul accesului la informații, primirii și difuzării acestora, precum și dreptul de acces la internet, este unul dintre elementele formării unui stat democratic. De aceea este indicat să se stabilească mecanisme legale care să funcționeze echilibrat și să nu încalce drepturile și interesele legitime ale cetățenilor. În opinia noastră, pentru atingerea scopurilor de informatizare a statului și a societății este necesară intensificarea proceselor de analiză, elaborare și implementare a aspectelor legislative în domeniul dreptului informației. În prezent, legislația informațională a Republicii Moldova conține contradicții și lacune în reglementarea legală în sfera implementării drepturilor cetățenilor pe internet.

Pare necesară adoptarea unui singur act juridic codificat care să elimine sau cel puțin să minimizeze inexactitățile și lacunele existente. În plus, este nevoie urgentă de formare și recalificare a angajaților autorităților publice pentru a asigura implicarea acestora în sfera informațională.

Acest lucru va contribui la implementarea drepturilor și libertăților constituționale ale cetățenilor, care sunt implementate diferit în lumea reală și pe internet, dar statul trebuie să le garanteze și să le protejeze în mod egal. Legiuitorul trebuie să proclame drepturi în spațiul internet, definind separat garanții pentru implementarea și protecția acestora. Constituția R. Moldova,

împreună cu principiile dreptului internațional, pune în aplicare drepturile de bază ale omului și ale cetățeanului (dreptul de a primi, transmite și difuza informații în orice mod legal) și presupune libertatea de exprimare și de gândire. Aceste prevederi se aplică și spațiului Internet. Astfel, cea mai importantă sarcină strategică a statului nostru în noile condiții tehnologice ar trebui să fie asigurarea protecției drepturilor și libertăților omului, indiferent de condițiile de implementare a acestora.

Referințe bibliografice:

1. Boșcăneanu M. *Aspecte teoretice și practice privind protecția copiilor în mediul online*. În: Materialele conferinței internaționale „Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice”, desfășurate în cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 9 decembrie 2021.

2. Лобастов А.А., Исмаилов К.И., Воскресенская Е.В. Конституционно-правовая защита интеллектуальной собственности. În: Социология и право, nr. 2 (36), 2017, p. 96-101.

3. Воскресенская Е.В. Проблемы правового статуса отдельных нетипичных субъектов трудового права. În: Ленинградский юридический журнал, nr. 4, 2015, p. 139-148.

4. Подкопаев О.А. под ред., колкт., автор. Научные исследования в сфере педагогики и психологии: конвергенция и генезис знаний /– Самара: ООО «Поволжская научная корпорация», 2018. p. 228-237.

5. Voskresenskaya E., Snetkov V., Tebryaev Al., Askarov Z. // Matec web of confernces, 2017. Volume 106. Article Number 08055 /. <https://doi.org/10.1051/matecconf/201710608055>.

6. Воскресенская Е.В. Проблема качества юридического образования в современной России. În: Современные проблемы науки и образования, nr. 2, 2017, p. 211.

7. Siguranța copiilor pe internet. Chișinău, 2021. https://consulting.md/files/reports/49/sumar_siguranța_copiilor_pe_internet_1_.pdf (accesat la 19.12.2023).